

Homage à Vasarely

Pécsi Galéria, Pécs

2016. augusztus 25 – szeptember 18.

Vásárhelyi Győző, azaz VICTOR VASARELY 110 éve született Pécsen. Életművéhez két másik kerek évforduló is kapcsolódik az idén: 40 éve, hogy a pécsi Vasarely Múzeum állandó kiállítását megnyitották és Aix-en-Provence-ban felavatták alapítványi múzeumát, amelynek épülete a képzőművészet és építészet szintézisének új formanyelvét valósította meg, de ezen túl az elemző vizuális kísérletezés nemzetközi műhelye is volt.¹

Az évfordulók alkalmából két kiállítás nyílt a Pécsi Galériában: *Homage à Vasarely* címen hazai grafikusművészek egy-egy, az alkalomra készült munkával idézik meg Vasarely szellemét, de a mestert mint tervezőgrafikust is bemutatja a kiállítás az 1930 és 1939 között készült, hazánkban eddig ismeretlen munkái segítségével.

Bortnyik Sándor grafikai stúdiójának tanítványaként Vasarely látásmódját, művészi ars poeticáját egész életében meghatározta a Bauhaus szellemi-

sége. Ennek nyomán Vasarely olyan művészeti irányzatot képviselt, amely a művészetet a mindennapi élet, az építészet, a várostervezés, a tárgy- és kiadványtervezés részévé akarta tenni, hogy minél szélesebb közönségre vonhasson be egy újszerű látásmódba. Ebből ered népszerűsége, gondoljunk csak a Renault autógyárnak készült emblémájára (amit fiával, Yvarallal készített), vagy David Bowie 1969-es *Space Oddity* című albumának borítójára, vagy – amiről csak kevesen tudnak – a Forma 1 indítózáslajának tervére.

Ugyanakkor fontos megemlíteni, hogy Vasarely legismertebb művészeti törekvései – annak ellenére, hogy sokan felszínesnek tartották – olyan filozófiai problémákat vetnek fel a tér-idő elemi geometrikus formákkal való megragadására vonatkozóan, amelyek a 20 sz. eleje óta a filozófusokat és a művészeket egyaránt foglalkoztatták.

„A fizikai megragadása, a mozgás időbeliségének érzékeltetése ekkor már régen foglalkoztatta a modern művészeket. A tízes években fellépő futuristák: Boccioni, Carrá, Severini a különböző mozgásfázisok egyidejű, egymásra vetített ábrázolásával kísérleteztek. A húszas évek konstruktív művészete tisztázta a térszemlélet alapelveit. Az op-artot megelőző törekvések olyan művészeinek eredményeiből okulhatott Vasarely, mint Malevics, Liszickij, Mondrian, Doesburg, Tatlin, Albers vagy a magyar Moholy-Nagy. Meghatározó szerepet játszottak művészete alakulásában a Bauhaus gyakorlati elvei, célszerűsége, világos, egyszerű formaképzése. Vasarely szigorú racionalizmusa a tárgy nélküli művészet geometrikus vonalát követte.² „Denfert-korszakától” kezdve, amikor a párizsi metrómegálló csempézett falán felfedezi a látott valóság relatív percepciójával létrejövő, különféle térhatásokban megmutató képeket, vizuális kísérletei komoly hermeneutikai kérdéseket vetnek fel, tekintettel a néző egyedi percepciójára, amely esetében a mű fizikai valósága csak az alap: a látvány a befogadó számára más és más módon rajzolódik ki. Vagyis mű a nézők retináján születik meg, az ábrázolni kívánt térhatások a néző percepciója által jelennek meg. S noha ez minden egyéb műalkotásra elmondható, őt megelőzően még nem volt művész,

¹ <http://www.fondationvasarely.fr/fr/>

² In: Hárs Éva: *Vasarely*. Corvina Kiadó, 1983, 5.

Homage à Vasarely | Pécsi Galéria, Pécs, 2016. augusztus 25 – szeptember 18.
entériór | az előtérben MOLNÁR GYULA munkái
© Fotó: Tóth László

aki ilyen módon épített volna a látvány és befogadás kettősségére. Vasarely az op-art pápjaként olyan stílust teremtett, amely nemcsak a művészet-szemléletet értő, kiművelt befogadók számára szól, hanem mindenkiben felélesztette a „homo ludensben”, a játékos emberben rejlő eredet kreativitást, az eltűnő, majd újra felbukkanó formák látványát, amelyet különféle korszakaiban egyesíteni kívánt a mindennapi élet színtereinek funkcionalitásával. „Mit jelent egy mű élettartama – még ha még ezeréves is – a geológiai vagy asztrális korokhoz képest? És mégis, a fény vagy a melegség, amit az ember árasztani tud magából – ha csak néhány pillanatra is – azért, hogy felderítsen vagy megindítson másokat, megér minden fáradságot” – mondta.³ Erre a játékos együttgondolkodásra és a nemzetközi hírvagy magyar művész előtti tisztelgésre hívta meg a Pécsi Galéria Archivum Alapítvány és a Pécs 2010 Egyesület a hazai grafikusművészeket. A galéria nagytermében látható, országos felhívására született munkák olyan, az évfordulóra emlékező egyedi alkotások, amelyek eszközrendszerükben kapcsolódnak Vasarely korai grafikáinak ötletgazdagágához, illetve későbbi, az optikai hatásokra épülő struktúráihoz, és széles keresztmetszetét adják a hazai tervezőgrafika művészi törekvéseknek.

Az alkotóktól javarészt 70 x 100 cm-es nyomatokat láthatunk, általában egyet vagy kettőt, de például MOLNÁR GYULA egész sorozatot szentelt Vasarelynek. Az alkotások között kivételt képez CZAKÓ ZSOLT munkája, amely lenticuláris lemezre készült egyedi műtárgy, illetve PORDÁN JÁNOS kalligráfija. A munkák jelentős része – így például ÁRENDÁS JÓZSEF, vagy HORKAY ISTVÁN műve – foglalkozik Vasarely ismert motívumaival, idézi meg alkotásait és helyezi azokat új kontextusba. A híres zebrák KOROLOVSZKY ANNA, TÖRÖK GÁBOR, a Renault-embléma BAKOS ISTVÁN, GÁL KRISZTIÁN munkáin tér vissza. Sokan az optikailag elmozduló képi hatások (vonal, kör, négyzet vagy akár a betű) eszközrendszerét, az egyenes vonalak elmozdításának egységéből kibontakozó optikai hatásokat vagy a pozitív-negatív formák együttes megjelenését alkalmazták. Így BALLA DÓRA, BAGI LÁSZLÓ, BARÁTH DÁVID, BRASSAI SZENDE, CSÖRGŐ TAMÁS, MACZÓ PÉTER, MAJOR LAJOS, NÁDAI

3 Im. p. 23

Hommage à Vasarely | Pécsi Galéria, Pécs, 2016. augusztus 25 – szeptember 18.
 interiőr
 © Fotó: Tóth László

FERENC, SIMON PÉTER BENCE, ROZMANN ÁGNES, SZAMOS IVÁN, SZŐNYEI GYÖRGY, TÓTH YOKA ZSOLT, VARGA GÁBOR FARKAS, VASVÁRI PÉTER – derűs, játékos reflexiókkal MOLNÁR TAMÁS, PINCZEHELYI SÁNDOR. Illetve szabadon asszociáltak a mindennapi életben megjelenő formákról Vasarely geometrikus formáira (ARANY GOLD ZOLTÁN). Mások – ABA BÉLA, ANNA GIZELLA, BARÁTH FERENC, KULINYI ISTVÁN, SZABÓ ANDREA – Vasarely mára ikonikus alakját idézték meg munkáikon. MOLNÁR KÁLMÁN és BRASSAI FERENC grafikái jó példái az op-art cyber-térbeli alkalmazásának. BÖHM GERGELY, FELSMAN TAMÁS és TEPES FERENC pedig saját stílusukba integrálva Vasarely rendszerének továbbélését mutatták meg. Ezek a munkák, a Vasarely Múzeum válogatott grafikái anyagával kiegészítve szeptemberben a stuttgarti, novemberben a brüsszeli Magyar Intézetben lesznek láthatók.

A kortárs grafikusok Vasarely-képét a kiállítás második részében Vasarely olyan reklámgrafikai munkái egészítik ki, amelyek a művész kevésbé ismert, az op-artot megelőző tervezőgrafikusi arcát mutatják be. Ezek Aix-en-Provence-ból, Roland Bonias magángyűjteményéből érkeztek a Vasarely Fondation és a Zsolnay Örökségkezelő Nonprofit Kft. együttműködésének köszönhetően. A 34 korabeli nyomat, melyek többsége 1930 és 1939 között készült, gyógyszerreklám, de van köztük turisztikai plakát, magazin borító vagy az Air France-nak készült fedélzeti étlap is. Vasarely a gyógyszerreklámok terén már Budapesten is gyakorlatot szerzett, amikor a budapesti Labor Műveknél dolgozott a húszas években. Az itt látható grafikákon is visszaköszön a kor modernista grafikai technikája, megfigyelhetjük azt a fejlődési ívet is, amely a kidolgozott képi, realisztikus ábrázolástól a vonalas, letisztult, néhány vonalra és inkább 2-3 színre redukált ábrázolásra, illetve a fotográfika használatához, a Bauhaus formajegyei felé vezet.

Vasarely munkássága manapság háttérbe szorult. Ebben véleményem szerint nagy szerepet játszottak és játszanak a számítógépes grafikai programok, amelyekkel a virtuális látvány leképezése és mozgatása ma már mindennapos, épp ezért triviális. Ugyanakkor sokszor hiányzik az a fajta elméleti háttér, amely a technika mögött a megértett gondolkodást, a Vasarely által felépített rendszert gondolja tovább. Kérdés, hogy maga Vasarely hogyan használná ezeket, milyen új irányokat találna a számítógépes mátrixok között?